

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2025.2.07>

Постановка проблеми. Адаптувавшись до перших шоків повномасштабного вторгнення, національний економічний механізм поступово здійснює перехід до економіки воєнного часу. Це, водночас, створює, як загрози економічній безпеці держави так і вимагає наукових та прикладних рекомендацій щодо розв'язання системних проблем, стратегічних пріоритетів подальшої трансформації економіки і суспільства України в умовах війни та повоєнного відновлення національної економіки. *Мета статті* полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо інституційного розвитку як ключового чинника зміцнення економічної безпеки. *Об'єкт дослідження* – процес розвитку інституційної структури економічної безпеки в умовах трансформаційних змін. *Методи, використані в дослідженні:* теоретичною і методологічною основою дослідження стали положення загальнонаукової методології, поєднання загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, аналізу й синтезу, історичного і логічного, індукції та дедукції дало можливість розкрити принципи та інструментарії зміцнення інституційної структури економічної безпеки. *Гіпотезою дослідження стало припущення*, щодо можливості забезпечення економічної безпеки шляхом зміцнення інституційної структури. *Виклад основного матеріалу.* Проведено огляд статистичних даних щодо економічного стану в країні. Розглянуто питання інституційного регулювання процесів відновлення економіки в умовах війни та повоєнного відновлення національної економіки. Розглянуто пропозиції щодо вирішення завдань інституційного розвитку шляхом формування регіонального органу у сфері відновлення та відбудови регіонів за участі цивільно-військового співробітництва із застосовуванням аналіз PMESII-PT. *Оригінальність та практичне значення дослідження:* Доведена необхідність інституційного розвитку як чинника забезпечення економічної безпеки що є підґрунтям розвитку засад безпекової діяльності та економічного зростання. *Висновки дослідження.* Обґрунтовано, що інституційний розвиток через роботу спеціального органу регіонального регулювання у сфері відновлення та відбудови регіонів за участі цивільно-військового співробітництва із застосовуванням аналіз PMESII-PT дасть можливість краще використовувати місцеві економічні можливості, сприятиме досягненню спільного розуміння між регіональними та місцевими органами влади, представниками бізнесу, експертами тощо та дозволить впровадити на практиці ефективні механізми із забезпечення стану захищеності соціально-економічної системи від деструктивних чинників як внутрішнього так і зовнішнього характеру. Подальші дослідження - розгляд питань щодо перспектив відновлення економіки України під час й після військових дій, вироблення основних засад державної політики просторового розвитку, механізму та інструментів її реалізації.

Ключові слова:

економічна безпека, інституційний розвиток, регіональне регулювання у сфері відновлення та відбудови, цивільно-військове співробітництво, аналіз PMESII-PT.

¹ **Самойленко Інна Олександрівна**, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес адміністрування, Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут", м. Харків, Україна.

Samoilenko Inna, Doctor of Economics Science, Associate professor, Professor of the Management and business administration Department, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3623-4998>

e-mail: samoylbox@gmail.com

[Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AS A KEY FACTOR IN ENSURING ECONOMIC SECURITY UNDER TRANSFORMATIONAL PROCESSES OF NATIONAL STATE-BUILDING

Problem statement. Having adapted to the initial shocks of the full-scale invasion, the national economic mechanism is gradually transitioning to a wartime economy. This simultaneously creates threats to the country's economic security and necessitates scientific and practical recommendations for addressing systemic problems and setting strategic priorities for the further transformation of Ukraine's economy and society during the war and the post-war recovery period. *The purpose* of the article is to deepen the theoretical and methodological foundations and develop practical recommendations regarding institutional development as a key factor in strengthening economic security. *The object* of the research is the process of developing the institutional structure of economic security under transformational changes. *Methods used in the study:* The theoretical and methodological basis of the study consists of general scientific methodology, combining general and special research methods. The use of analysis and synthesis, historical and logical methods, induction and deduction made it possible to uncover principles and tools for strengthening the institutional structure of economic security. *Research hypothesis:* It is assumed that economic security can be ensured by strengthening the institutional structure. *Main content.* The paper reviews statistical data on the country's economic condition. It examines institutional regulation of economic recovery processes during wartime and the post-war recovery of the national economy. It also offers proposals for addressing institutional development tasks through the formation of a regional body for recovery and reconstruction, involving civil-military cooperation and the use of PMESII-PT analysis. *Originality and practical significance:* The study substantiates the necessity of institutional development as a factor ensuring economic security, which forms the basis for enhancing security activities and economic growth. *Conclusions.* It is argued that institutional development through a specialized regional regulatory body in the field of recovery and reconstruction, involving civil-military cooperation and PMESII-PT analysis, will allow better use of local economic potential, foster shared understanding among regional and local authorities, businesses, experts, and others, and enable the implementation of effective mechanisms to protect the socio-economic system from internal and external disruptive factors. *Further research.* Will address the prospects for Ukraine's economic recovery during and after the war, as well as the development of key principles of state spatial development policy, its mechanisms, and implementation tools.

Keywords:

economic security, institutional development, regional regulation in the field of recovery and reconstruction, civil-military cooperation, PMESII-PT analysis.

Постановка проблеми. На тлі політичної та економічної нестабільності поступово відбувається зародження національного консенсусу з приводу національної ідеї (як головної детермінанти системи національної ідеології та програми діяльності держави) і, відповідно, національної моделі соціально-економічного розвитку, з чітко визначеними національними інтересами, національними потребами, національним ідеалом, національною безпекою, національною місією і це говорить лише про одне – Україна знаходиться на етапі трансформаційних змін національного будівництва.

Адаптувавшись до перших шоків повномасштабного вторгнення, національний економічний механізм поступово здійснює перехід до економіки воєнного часу. Це, водночас, створює, як загрози економічній безпеці держави так і вимагає наукових та прикладних рекомендацій щодо окреслення і розв'язання системних проблем, стратегічних пріоритетів подальшої трансформації еконо-

міки і суспільства України в умовах війни та повоєнного відновлення національної економіки.

Мета статті полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо інституційного розвитку як ключового чинника зміцнення економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У 2022 р. Навчально-науковим інститутом міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за участі Академії наук вищої школи України, Української асоціації економістів-міжнародників, органів влади, підприємництва було проведено міжнародну наукову конференцію «Трансформаційні процеси в Україні після російсько-української війни: міждисциплінарні оцінки» [1]. Метою проведення цієї конференції було знайти науково обґрунтовані теоретичні підходи і конкретні науково-прикладні рекомендації щодо розв'язання системних проблем, окреслення

стратегічних пріоритетів подальшої трансформації суспільства і економіки України в умовах сучасних викликів.

На конференції з доповіддю «Об'єктивні закони цивілізаційного розвитку як дороговказ політики післявоєнної трансформації економіки України» виступив академік АН ВШ України, Ю.М. Бажал. У своєму виступі науковець акцентував увагу на важливості формування соціально-економічної політики післявоєнної трансформації як відновлюваного процесу, який створює передумови майбутнього успішного економічного розвитку України. Доповідач обґрунтував актуальність урахування в програмах повоєнного відродження трьох холістських закономірностей, а саме: положення академіка Вернадського щодо об'єктивного розвитку ноосфери; неошумпетерівського концепту об'єктивної зміни соціально-технологічних парадигм; міждисциплінарних висновків теорії катастроф як науки про складність і роль процесів самоорганізації у подоланні економічних криз. Ю.М. Бажал наголосив, що теорія катастроф, яка також називається наукою про складність і самоорганізацію (синергетику), стверджує, що фундаментальні кризи (катастрофи) пов'язані з посиленням складності певних організаційних структур, у тому числі соціально-економічних. Ці процеси в певний момент часу входять у суперечність із механізмом упорядкованості (управління) певної структури. У свою чергу, формування нових структур після колапсу старих найбільш ефективно відбувається, як вважає доповідач, у режимі самоорганізації. Саме в такому форматі сьогодні в Україні треба вести пошук нових управлінських рішень, а не покладатися на «кризових менеджерів».

У результаті дискусії учасники виробили спільну позицію щодо низки ключових положень, узагальнень і рекомендацій. Одне із положень наголошує на інституційному розвитку як ключовому чиннику зміцнення економічної безпеки: «Успішні практики підтверджують необхідність поєднання повоєнної відбудови промислового потенціалу, виробничої та соціальної інфраструктур з вирішенням завдань інституційного розвитку. В умовах війни і повоєнного відновлення України життєво необхідними є: зміцнення інституційної структури економічної безпеки; формування системи управління повоєнним відновленням, зокрема, узгодження стратегій і дія-

льності національних і міжнародних інституцій; розбудова інститутів громадянського суспільства і реалізація економічного потенціалу національних традицій господарської кооперації, місцевого самоврядування, соціально відповідального підприємництва» [1, с. 86].

Як наголошує автор роботи [2] на рівні держави інституційні методи відображають дії законодавчої та виконавчої влади, державних органів для забезпечення стабільності та економічного розвитку вітчизняної економіки.

Тому, заявлена тема є надактуальною і потребує усебічного дослідження та подальших теоретичних розробок, що враховують національні особливості у цій сфері.

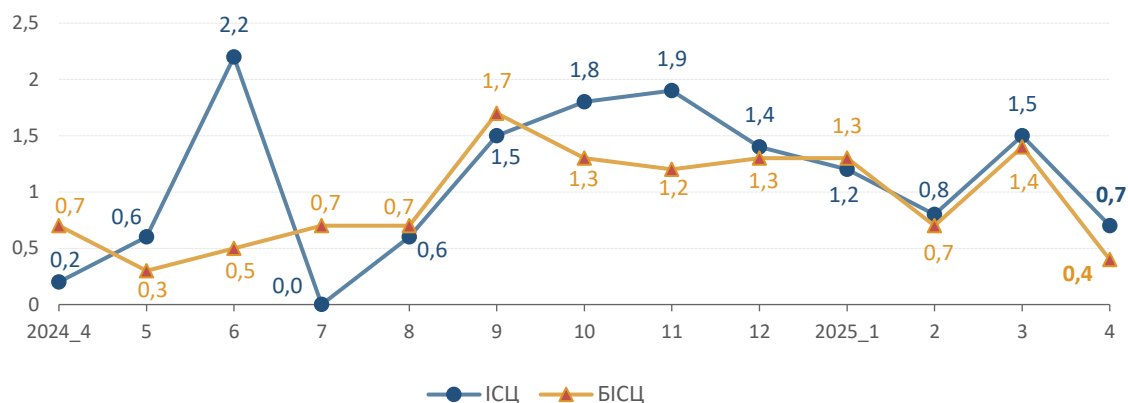
Виклад основного матеріалу дослідження. Суттєве погіршення соціально-економічного становища вразливих верств населення; зростання обсягів державного боргу та видатків на його обслуговування; значне зниження добробуту та якості життя населення; втрата можливостей зайнятості та поглиблення структурних диспропорцій на ринку праці; зменшення трудового потенціалу внаслідок інтенсивних процесів міграції населення за кордон, значної частки ВПО, втрат цивільного населення внаслідок бойових дій; різкий економічний спад внаслідок згортання ділової активності в умовах війни; неможливості ведення бізнесу в окремих регіонах країни в зоні бойових дій або ризиковій зоні; значне погіршення стану довкілля (включаючи воєнне забруднення), спричинене бойовими діями; недофінансування окремих статей видатків бюджету внаслідок обмеженості фінансових можливостей держави; погіршення умов життя значних груп населення через руйнування житла та цивільної інфраструктури, зростання індексу споживчих цін (інфляції); критичне скорочення промислового виробництва; значні втрати податкових та митних надходжень державного та місцевих бюджетів; значна втрата експортного потенціалу України внаслідок руйнування чи пошкодження виробничих об'єктів; зростання негативного сальдо торговельного балансу; утруднення експорту внаслідок руйнування чи ускладнення транспортної логістики [3], увесь цей перелік вніс корективи у життя національного економічного механізму. За оцінкою RDNA3 [4], станом на 31 грудня 2023 року, прямі збитки від великої війни становили майже 152 млрд дол. США. Найбільш постраждалими є: житловий сектор,

промисловість, енергетика та транспорт, торгівля та сільське господарство. У регіональному вимірі найбільші руйнування зосереджені в Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та Київській областях.

Рівень інфляції (індекс споживчих цін) у квітні 2025р. порівняно із березнем 2025р. становила 0,7%, з початку року – 4,3%. Базова інфляція у квітні 2025р. порівняно із березнем 2025р. становила 0,4%, з початку року – 3,9% (рисунок 1).

Індекс споживчих цін (ІСЦ, інфляція) є показником зміни в часі цін і тарифів на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання.

Базовий індекс споживчих цін (БІСЦ, базова інфляція) є субіндексом індексу споживчих цін. БІСЦ показує стійку динаміку цін із мінімізацією короткострокових нерівномірних змін цін, спричинених шоками пропозиції та адміністративним регулюванням.

Рисунок 1 – Зміни цін у % до попереднього місяця

Джерело: [5]

Частка збиткових підприємств у 2024р. склала 22,1% (у 2023р. – 22,0%).

У жовтні 2024р. індикатор ділової впевненості в промисловості знизився порівняно з вереснем 2024р. на 0,6 в.п. і становив мінус 8%, у переробній промисловості цей показник знизився порівняно з попереднім місяцем на 0,9 в.п. і становив мінус 8,7 % [3]. За результатами обстеження промислових підприємств найбільшими чинниками, що стримують промислове виробництво, є недостатній попит, нестача робочої сили та інші фактори.

Для досягнення довоєнних обсягів реального ВВП національній економіці знадобиться 6–7 років щорічного зростання на рівні 5 %. Зокрема, за базовими прогнозами МВФ, реальний ВВП у 2027 р. складатиме 90,5 % від його обсягів 2021 р. [3]. При цьому, у зазначених прогнозних темпах зростання та за міжнародної допомоги держава здатна підтримувати певне «виживання», яке не орієнтоване на вирішення для економіки завдань стратегічного порядку. Відтак країна потребує антикризових й довгострокових дій, а також пристосування до нових умов діяльності.

Для подолання існуючих проблем, відновлення динаміки соціального розвитку, збереження прийнятного інвестиційно-

інноваційного й виробничого розвитку та підтримки макроекономічної стабільності важливими є мінімізація ризиків економічної безпеки шляхом зміцнення інституційної структури економічної безпеки. Безумовним залишається той факт, що в Україні в умовах воєнного стану та військової агресії з боку росії існує недосконала система тимчасових органів (інститутів) які використовуються в управлінні та мають тотожні функції і у своїй діяльності користуються різними законами мають різну управлінську структуру, що неминує призводить до кризи публічного управління та адміністрування. Дана криза пов'язана з тим, що законодавчо не визначено чітких термінів дії як військових адміністрацій так і військово-цивільних адміністрацій. Термін «тимчасовий орган» на практиці означає – орган який діє до усунення загроз для безпеки і правопорядку на території області, району та (або) населеного пункту, тобто не до припинення бойових дій чи активної фази бойових дій а до повного зникнення будь-яких ризиків, що впливають на безпеку регіону [6].

Варто зазначити, що протягом військових дій Уряд країни працює над відновленням та відбудовою відповідних територій,

створюючи відповідні інституційні структури (рисунок 2).

Крім того, щороку Кабінет Міністрів України визначає ключові напрями відновлення держави, забезпечує мобілізацію необхідних фінансових ресурсів та залучає міжнародних партнерів до відповідних процесів. Зокрема, протягом 2023 року Урядом спільно з країнами G7 та ЄС було започатковано роботу Міжвідомчої координаційної платформи донорів для України, яка має на меті спри-

яння відновленню, відбудові та відродженню держави, а також подолання дисбалансу між наявними потребами та ресурсами.

Для підтримки потреб України в контексті її фінансування та економічного відновлення долучилось ряд міжнародних фінансових інституцій, серед яких Міжнародний валютний фонд, група Світового Банку, ЄБРР, Європейський інвестиційний банк, ОБСЄ тощо [8,9].

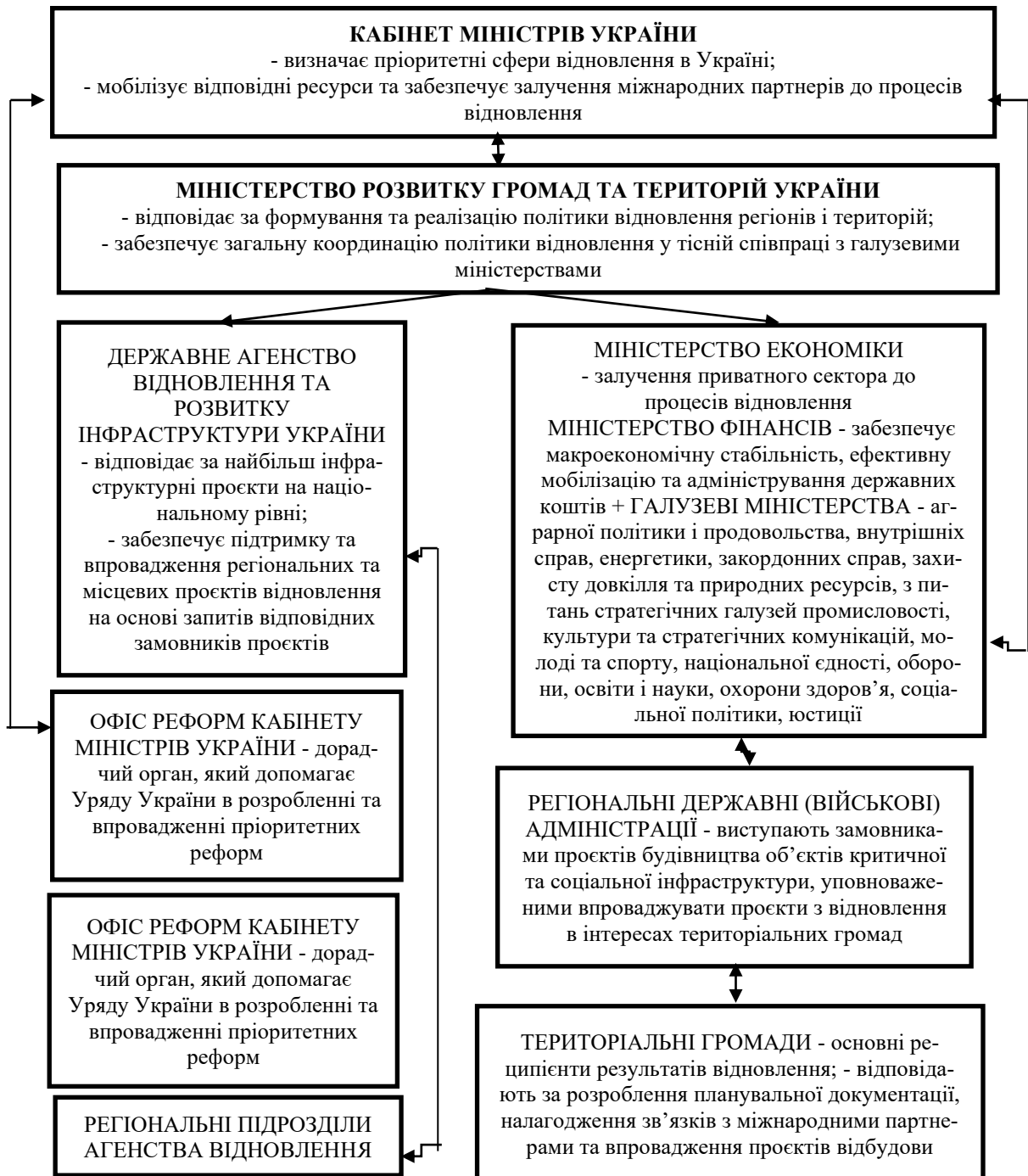

Рисунок 2 – Концептуальна схема інституціонального регулювання процесів відновлення економіки, виробничої, житлової та транспортної інфраструктури

Джерело: [7, с.161]

Державне агентство з відновлення та розвитку інфраструктури України (Агентство відновлення) через свої територіальні офіси реалізує масштабні інфраструктурні проекти на національному рівні, відповідно до запитів територіальних громад. Діяльність Агентства координується Міністерством розвитку громад та територій України. Територіальні громади беруть на себе відповідальність за планування, налагодження зв'язків із крупними міжнародними партнерами з метою реалізації проектів відновлення на відповідних рівнях.

Науковець С. Л. Шульц в своїй доповіді на вищезгаданій конференції «Трансформаційні процеси в Україні після російсько-української війни: міждисциплінарні оцінки» наголосила на пріоритетному розвитку державної регіональної політики в умовах відбудови економіки доводячи, що в повоєнний період державна регіональна політика відіграватиме важливу роль у відбудові українських регіонів і територій, постраждалих від воєнної агресії, з двох причин. Через воєнну агресію РФ знищено економіку окупованих територій і втрачено економічний потенціал прифронтових і тиллових регіонів, а також відбулася масштабна міграція населення. У сукупності все це призведе до поглиблення міжрегіональних і внутрішньорегіональних диспропорцій, загострить проблему відновлення регіонів і територій. При проведенні активних євроінтеграційних реформ необхідно вдосконалити систему державної підтримки регіонального розвитку й адаптувати її до європейських стандартів.

У зв'язку з цим особливого значення набуває питання регіонального нагляду за дотриманням вимог щодо відновлення та відбудови регіонів, що постраждали від воєнних дій в системі національного будівництва. С цих позицій, з урахуванням світового досвіду та з метою зміцнення інституційної структури економічної безпеки доцільно створення спеціального органу регіонального регулювання, який за результатами спеціального моніторингу регіональних та місцевих проектів відновлення та відбудови регіонів має застосовувати економічні та інші важелі впливу для визначення пріоритетних потреб і нарощування потенціалу для самостійного відновлення. Тобто мова йде про самоорганізацію.

Сформований орган має забезпечити вирішення таких завдань:

1) створення умов для налагодження зв'язків із стейкхолдерами з метою реалізації проектів відновлення на відповідних рівнях;

2) створення умов для розвитку програм що включають інвестиції в місцеву соціально-економічну інфраструктуру та соціально-виробничі програми;

3) визначення пріоритетних потреб і нарощування потенціалу для самостійного відновлення;

4) створення умов і забезпечення незахищених верств населення (щоб процеси відновлення приносили користь найбільш соціально незахищеним верствам)

5) підвищення інвестиційної привабливості (існує низка факторів, які необхідно враховувати: по-перше, це тенденції війни, по-друге, це здатність бюджету України поглинати кошти, а по-третє, готовність приватного сектору підтримувати інвестиції. Крім того, варто враховувати фактор спроможності до реалізації та координації між муніципалітетами, громадянським суспільством, громадськими організаціями та виконавчими агентствами).

6) збалансування інтересів держави, регіонів, територіальних громад, представників бізнесу, експертів та аналітичних установ;

7) створення умов для добровільного повернення людей до своїх домівок і відновлення нормального життя;

8) сприяння інститутам, які сприяють працевлаштуванню, соціальному захисту та іншим аспектам управління працею.

Створення регіонального органу бажано здійснювати на базі адміністрації регіональної державної (військової) адміністрації області із залученням представників ЦВС (цивільно-військового співробітництва) Збройних Сил України. ЦВС є одним із дієвих інструментів, що дозволяє миттєво реагувати на виклики в зміні цивільного середовища, впливати на безпеку та управління і адміністрування на місцях. Як зазначає О.С. Власюк [10], якщо досі збройні сили створювалися й готувалися виключно як засіб знищення, ураження, розгром : збройні сили дедалі частіше використовуються як засіб збереження миру, припинення збройного насильства, забезпечення стабільності.

Діяльність регіонального органу у сфері відновлення та відбудови регіонів повинна

відбуватися на загальних засадах відновлення та реконструкції, а саме:

- 1) партнерство та взаємодія з багатьма зацікавленими сторонами;
- 2) прозорість, підзвітність та верховенство права;
- 3) дотримання принципу «краще, ніж було» для підвищення стійкості до майбутніх криз (даний принцип відповідає Плану відновлення України, розробленому українським урядом та Програмі ЄС з підтримки України. Результат цих планів – Україна стає сучасною країною, готовою до членства в ЄС);
- 4) сталий розвиток та інтеграція до ЄС;
- 5) диференційовані підходи до потреб різних регіонів;
- 6) інклюзивність та справедливість у процесах прийняття рішень;
- 7) безперервний збір даних, моніторинг та оцінка результатів.

Формування такого органу носить стратегічний характер, оскільки сприяє:

- зміцненню інституційної структури;
- розвитку засад безпекової діяльності;
- формуванню самодостатнього суспільства, яке за несприятливих зовнішніх умов та за відсутності міжнародної підтримки здатно вистояти, вижити та максимально ефективно використати наявні ресурси;
- оперативному вирішенню найбільш гострих та соціально значущих проблем регіонів;
- забезпеченню взаємодії з органами управління.

В організаційному моменті рекомендовано застосовувати аналіз PMESII-PT, який дозволяє в стислі терміни оцінити реальні можливості, загрози або виклики, провести аналіз у широкому спектрі змінних та змоделювати найкращі способи реагування чи прогнозування змін в умовах невизначеності, нестабільності й ризику.

Абревіатура розшифровується як основні блоки безпекової складової населених пунктів, громад або окремих територій:

1. політична (Political);
2. військова (Military);
3. економічна (Economic);
4. соціальна (Social);
5. інформаційна (Information);
6. інфраструктурна (Infrastructure);
7. фізична (Physical) середовище;
8. час (Time).

Нижче описано вісім факторів PMESII-PT:

1. Політичний – чинник визначає розподіл політичної влади та відповідальності всередині регіону чи локальної області. У ньому також розглядається, кому належить реальний вплив — законною владою чи «неофіційною».

2. Військовий – чинник у цивільному контексті може означати як загрозу тероризму чи організованій злочинності, також присутність та вплив місцевих груп ополчення. Включає все, що може вплинути на безпеку людей, майна та приміщень компанії.

3. Економічний – чинник охоплює широкий спектр змінних, включаючи доступ до енергії та сировини, робочої сили, розподілу продуктів харчування, моделей споживання, ринкового контролю, оподаткування, банківських структур та способів переміщення товарів. До нього також належать прикордонний контроль, свобода зовнішньої торгівлі та протидія корупції.

4. Соціальний – чинник до якого належить культурний, етнічний, релігійний та соціальний склад країни чи регіону, де ви хочете відкрити бізнес. Він включає мови, традиції та цінності людей.

5. Інформаційний – чинник на практиці впливає на збір, доступ, використання, обробку та розповсюдження даних та інформації. Як приклад, у ньому розглядаються вплив та обмеження основних засобів масової інформації, а також використання Інтернету та соціальних мереж.

6. Інфраструктурний – чинник дозволяє описати об'єкти, послуги та установки, необхідні для функціонування громад або окремих населених пунктів, наприклад, водопостачання, санітарія, електропостачання, утилізація відходів, лікарні, освіта та дороги. Наскільки та чи інша громада або населений пункт залежатимуть від них і що доведеться організувати для нормальної діяльності.

7. Фізичний – чинник крім описаних вище штучних споруд, повинен вивчити природний ландшафт регіону або окремого населеного пункту. Це дозволяє зробити оцінку потенційного впливу погоди, клімату, географії та зручності переміщень.

8. Час – є суб'єктивним чинником та на практиці залежить від конкретних завдань що ставляться та потребують вирішення. Тому треба враховувати при роботі PMESII-PT на який термін він проводиться чи це короткострокові завдання (день, тиждень) чи це більші проміжки в часі (місяць, рік) виходячи

з цього можна легко прослідити динаміку змін та більш ретельно спланувати низку заходів для вирішення поставлених завдань.

Саме аналіз PMESII-PT широко використовується військовими для формування структурованого підходу до дій в оперативній обстановці. За допомогою ретельного аналізу довкілля та цивільного середовища, PMESII-PT дає можливість не лише виконати завдання Збройних Сил України, а ще й мати потужний механізм допомоги військовим та (або) військово-цивільним та цивільним адміністраціям у вирішенні їхніх кризових питань. Варто відмітити, що «оцінка цивільного середовища не є тотожною оцінці суспільно-політичної обстановки, а формами ображення з оцінки цивільного середовища є паспорт населеного пункту та висновки з оцінки цивільного середовища, які є текстовим відображенням перехресного PMESII-PT/ASCOPE аналізу» [11].

Розглянутий комплекс заходів сприятиме зміцненню інституційної структури забезпечення економічної безпеки в умовах трансформаційних процесів національного будівництва та досягти економічного зростання в умовах післявоєнної відбудови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Серед складників національної безпеки держави, економічна безпека посідає особливе місце, оскільки лише забезпечення економічного зростання дасть змогу успішно вирішити комплекс проблем суспільного розвитку в державі. Тому, особливого значення набуває забезпечення економічної безпеки шляхом зміцнення інституційної структури. В цьому контексті запропоновано створення регіонального органу у сфері відновлення та відбудови регіонів за участі цивільно-військового співробітництва із застосовуванням аналіз PMESII-PT. Робота даного органу дасть можливість краще використовувати місцеві економічні можливості, що виникають у рамках планів відновлення та відбудови регіонів, сприятиме досягненню спільного розуміння між регіональними та місцевими органами влади, представниками бізнесу, експертами, фінансовими та нефінансовими установами що сприяють розвитку бізнесу, підприємцями, громадськими організаціями тощо. А використання цивільно-військового співробітництва дозволить знайти та впровадити на практиці ефективні механізми із забезпечення стану захищеності соціально-економічної системи від деструктивних чин-

ників як внутрішнього так і зовнішнього характеру закладаючи тим самим підґрунтя для розвитку засад безпекової діяльності. У цьому контексті подальшого дослідження потребують питання щодо перспектив відновлення економіки України під час й після військових дій, вироблення основних засад державної політики просторового розвитку, механізму та інструментів її реалізації.

Перелік використаних джерел

1. Мокій А.І., Небрат В.В., Король М.М., Флейчук М.І. Трансформаційні процеси в Україні в повоєнний період: міждисциплінарні оцінки. *Економіка України*. 2023. № 1. С. 74–88.
2. Денисов О. Є. Основні методи механізму забезпечення економічної безпеки галузі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. 17(1).
3. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. 2024. Київ: НІСД. 71 с.
- 4 UKRAINE. Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). February 2022 – December 2023. February 2024, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf> (дата звернення: 5 травня 2025 р.)
- 5 Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 5 травня 2025 р.)
6. Самойленко І. О., Гончаренко М. Д. Цивільно-військове співробітництво як дієвий інструмент управління економічною безпекою соціально-економічної системи під час воєнного стану. *Current scientific goals, approaches and challenges: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, January, (17)*. Riga, Republic of Latvia: International Center of Scientific Research, 2025. С. 62-70.
7. Чорний Р. С., Чорна Н. П. Регіональна політика як домінанта повоєнного відновлення України: монографія. Тернопіль : Осада Ю. В., 2025. 260 с

8. Підтримка України групою Світового Банку після лютого 2022 року. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodnivi-dnosyny/pidtrymka-ukrayiny-hrupoyu-svitovoho-bankupislya-lyutoho-2022> 39. (дата звернення: 5 травня 2025 р.)

9. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/460-2015-%D0%BF> (дата звернення: 5 травня 2025 р.)

10. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: *Вибр. наук. праці*. 2016. Київ: НІСД. 528 с.

11. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України «Тимчасова інструкція з оцінки цивільного середовища» від 24.04.19 № 159.

References

1. Mokiy, A.I., Nebrat, V.V., Korol, M.M. and Fleychuk M.I. (2023). Transformation processes in Ukraine in the post-war period: interdisciplinary assessments. *Economy of Ukraine*, 1, 74–88.

2. Denisov, O. E. (2018). Basic methods of the mechanism for ensuring the economic security of the industry. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy, 17(1).

3. Economic security of Ukraine in conditions of a long-term war. Expert and analytical report. 2024. Kyiv: NISD. 71 p.

4 UKRAINE. Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). February 2022 – December 2023. February 2024, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. Retrieved from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/09>

Стаття надійшла

до редакції : 15.05.2025 р.

9021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a. pdf (Access date: May 5, 2025)

5 Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Access date: May 5, 2025)

6. Samoilenko, I. O., Goncharenko, M. D. (2025). *Civil-military cooperation as an effective tool for managing the economic security of the socio-economic system during martial law*. Current scientific goals, approaches and challenges: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, January, (17). Riga, Republic of Latvia: International Center of Scientific Research, 62-70.

7. Chorny, R. S., Chorna, N. P. (2025). Regional policy as a dominant factor in post-war reconstruction of Ukraine: monograph. Ternopil: Osadtsa Yu. V., 260.

8. Support for Ukraine by the World Bank Group after February 2022. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodnivi-dnosyny/pidtrymka-ukrayiny-hrupoyu-svitovoho-bankupislya-lyutoho-2022> 39. (Access date: May 5, 2025)

9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Regulations on the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine”. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/460-2015-%D0%BF> (Access date: May 5, 2025)

10. Vlasjuk, O. S. (2016). National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems: Selected Scientific Works, Kyiv: NISD, 528.

11. Order of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine “Temporary Instructions on the Assessment of the Civilian Environment” dated 04/24/19 No. 159.

Стаття прийнята

до друку: 27.06.2025 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Самойленко І. О. Інституційний розвиток як ключовий чинник забезпечення економічної безпеки в умовах трансформаційних процесів національного будівництва. *Часопис економічних реформ*. 2025. № 2(58). С. 59–67.

